

Kari Koivumäki ja Raija Luona-Helminen

Soveltava Liikunta SoveLi ry:n virstanpylväät 1993 – 2004

SISÄLTÖ

Johdanto: Soveltava Liikunta Soveli ry	2
1. Aika ennen yhteistyöyhdistyksen perustamista	2
2. Yhdistyksen perustaminen.....	3
3. Keskeiset toiminnot vuosina 1994 – 2004.....	4
3.1. Erityisliikunnan tiedotus	4
3.2. Erityisliikunnan yhteistyö- ja kehityshankkeet.....	4
3.3. Erityisliikunnan edunvalvonta ja yhteistyö SLU:ssa.....	5
3.4. Erityisliikunnan koulutuskoordinaatio	5
4. Yhteenvetoa	6

LIITE 1 Perustamiskokouksessa läsnäolleet

LIITE 2 Järjestön puheenjohtajat ja sihteerit

LIITE 3 Tärkeimmät virstanpylväät 1993 – 2004

Johdanto: Soveltava Liikunta Soveli ry

Soveltava Liikunta SoveLi ry on suomalaisten valtakunnallisten soveltavaa liikuntaa järjestävien järjestöjen yhteistoiminta-, palvelu- ja asiantuntijajärjestö, jonka toiminta alkoi vuonna 1993 Suomen erityisliikunnan yhdistyksenä. Tässä yhteenvedossa kerrotaan järjestön tärkeimmistä virstanpylväistä viimeisen kymmenen vuoden ajalta.

Tänä päivänä Soveltava Liikunta SoveLi ry on järjestö, joka edistää terveyttä ja toimintakykyä kohentavaa ja ylläpitävää soveltavaa liikuntaa. SoveLin tavoitteena on lisätä liikunnan yhdenvertaisia edellytyksiä, liikunnan harrastusta sekä kuntoa ylläpitävää aktiivista elämäntapaa elämänkaaren eri vaiheissa.

SoveLissa on nykyisin jäsenenä 15 valtakunnallista kansanterveys-, vammais- ja liikuntajärjestöä. Uusimpana jäsenenä mukaan hyväksyttiin maaliskuussa 2004 Suomen Selkäliitto ry.

Jäsenjärjestöissä liikunnalla on keskeinen asema vammaisten ja pitkäaikaissairaiden terveyden edistämiseksi, sairauksien ja oireiden ehkäisyssä sekä hoidossa ja kuntoutuksessa.

Jäsenjärjestöihin kuuluu yli 300 000 suomalaista, joista noin 100 000 on aktiivisen liikuntatoiminnan piirissä. Jäsenjärjestöillä on yli 1000 paikallisyhdistystä ja -kerhoa eri puolilla Suomea.

1. Aika ennen yhteistyöyhdistyksen perustamista

Vammais- ja erityisliikunnan järjestöt käynnistivät yhteistyötä jo 1960-luvulla. Silloiset neljä valtiontukea saavaa vammaisliikuntajärjestöä – Suomen Invalidien Urheiluliitto (SIU), Näkövammaisten Keskusliitto (NKL), Sotainvalidien Urheiluliitto sekä Suomen Kuurojen Urheiluliitto – tekivät yhteistyötä Vammaisurheilujärjestöjen yhteistyötoimikunnassa eli VYT:ssä.

Yhteistyö liittyi lähinnä vammaisurheilun ulkomaankisamatkoihin ja Suomen kansallisten joukkueiden lähettämiseen näihin tapahtumiin. Oli välttämätöntä, että esimerkiksi SIU ja NKL tekivät yhteistyötä joukkueiden kokoamiseksi ja varustamiseksi.

1980- ja 1990-luvulla VYT antoi myös jonkin verran vammaisliikunnan kenttää koskevia lausuntoja opetusministeriölle ja tätä kautta esiinnyttiin yhdessä.

Tarve erityisliikuntaa koskevalle laajemmalle yhteistyölle nousi kuitenkin selkeästi esiin jo 1980-luvun aikana muun muassa seuraavien syiden vuoksi:

- 1)** Erityisryhmien liikuntatoimikunnan mietinnössä vuonna 1981 esitettiin tarve laajentaa vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden liikuntatoimintaa moniin sellaisiin ryhmiin, joilla ei ollut järjestömuotoista liikuntatoimintaa.

- 2) Vuonna 1988 alkoi kehitys, jossa opetusministeriö alkoi hyväksyä uusia erityisliikunnan järjestöjä valtionapukelpoisuuden piiriin. Tukea alkoivat saada vähitellen muun muassa kehitysvammaisten, keuhko- ja hengityselinsairaiden, reumaa sairastavien, MS-liiton, elinsiirtoväen, mielenterveyskuntoutujien, sydänsairaiden, epilepsiaa sairastavien sekä Parkinson-liiton ja CP-liiton liikuntatoiminnot. Tarve laajemmalle erityisliikunnan järjestöyhteistyölle tiedostettiin osana Suomen Liikunta ja Urheilu ry:n syntyprosessia vuonna 1993.

2. Yhdistyksen perustaminen

Suomen erityisliikunnan yhdistys (SEY) perustettiin Helsingin Haagassa Valkeassa talossa 14.12.1993. Yhdistyksen synty oli osa valtakunnallisten liikuntajärjestöjen yhteistyöprosessia, jota kautta myös Suomen Liikunta ja Urheilu (SLU) syntyi.

Perustavassa kokouksessa vuonna 1993 oli läsnä 31 henkilöä, jotka edustivat 18:aa eri vammais- tai kansanterveysjärjestöä (Liite 1).

Perustavaa kokousta edelsi vuoden 1993 aikana valtakunnallisten erityisliikuntajärjestöjen yhteistyön strategiaprosessi, jossa oli konsulttina opetusministeriön myöntämin varoin **Martti Laosmaa** EV-kehitysyhtiöistä.

Vuoden 1993 yhteistyön kehitysprosessissa ennen SEY:n perustamista toimi neljä erillistä valmisteluryhmää:

1. Huippu- ja kilpaurheilun ryhmä
2. Kunto- ja harrasteliikunnan ryhmä
3. Koulutusasioiden ryhmä ja
4. Tiedotus- ja edunvalvontaryhmä

Ryhmät tekivät pohjatyötä yhteistyöorganisaation perustamista varten. Tämän prosessin osana huippu- ja kilpaurheilun ryhmä ehdotti Suomen Paralympiayhdistyksen perustamista, joka syntyikin osana samaa prosessia ja kansainvälisen suosituksen pohjalta vuoden 1994 aikana.

SEY:n ensimmäisenä puheenjohtajana toimi Loma- ja kurssikeskus Onnelan johtaja **Hannu Laurell**, joka oli aiemmin ollut Vammaisurheilujärjestöjen yhteistyötoimikunta VYT:n puheenjohtaja. Ensimmäisenä sihteerinä toimi erityisliikunnan suunnittelija **Kari Koivumäki**. Liitteestä 2 käyvät ilmi yhdistyksen 10-vuotisen työn puheenjohtajat ja sihteerit.

Suomen erityisliikunnan yhdistys toimi ensin vuoteen 1996 asti rekisteröimättömänä yhteistyöfoorumina. Vuonna 1996 yhdistys rekisteröitiin Suomen erityisryhmien liikunta ry:ksi. Vuoden 2003 syksyllä järjestön nimi muutettiin nykyiseksi Soveltava Liikunta SoveLi ry:ksi.

3. Keskeiset toiminnot vuosina 1994 – 2004

SEY:n / SoveLin tärkeimpiä työn osa-alueita ovat kuluneiden 10 vuoden aikana olleet:

1. Erityisliikunnan tiedotus
2. Erityisliikunnan yhteistyö- ja kehityshankkeet
3. Erityisliikunnan edunvalvonta ja yhteistyö SLU:ssa
4. Erityisliikunnan koulutuskoordinaatio

Seuraavassa on kustakin näistä osa-alueesta tiivistetty kehityskuvaus.

3.1. Erityisliikunnan tiedotus

Suomen erityisliikunnan yhdistys alkoi julkaista tiedotuslehteään "Erityisliikunnassa tapahtuu" vuonna 1995. Tavoitteena oli aluksi kaksi kertaa vuodessa julkaistava tiedotuslehti, jonka avulla muun muassa urheilu- ja liikuntatoimittajat saisivat paremman kuvan kaikesta siitä, mitä erityisliikunnan alueella tapahtuu.

Vuonna 1997 tiedotuslehden nimi muutettiin "Erityisryhmät liikkuvat" -nimiseksi. Lehdet ovat olleet pääosin 16 – 20 -sivuisia ja sisältäneet lähinnä jäsenjärjestöjen tuottamaa aineistoa soveltavan liikunnan erilaisista toiminnoista ja tapahtumista. Lehtiä on vuosien varrella tehty yhteensä 14.

SEY osallistui vammaisliikunnan tiedotusta käsitelleeseen seminaariin SLU-talolla vuonna 2001 sekä valtion liikuntaneuvoston erityisliikunnan jaoston organisoimaan erityisliikunnan tiedotuksen kehitysohjelman laadintaan vuonna 2000. SEY julkaisi järjestöä esittelevät esitteet vuosina 1998 ja 2002.

Nimenmuutoksen ja siihen liittyvän strategiatyöskentelyn tuloksena viestinnästä tuli yksi SoveLin toiminnan painopistealue vuonna 2004. Viestinnälle on tehty oma kehittämissuunnitelma, josta on juhliin tultaessa toteutettu muun muassa järjestön graafisen ilmeen uudistaminen ja www-sivujen julkaiseminen.

Järjestössä ja sen ulkopuolella olevaa soveltavan liikunnan tietotaitoa kootaan julkaisuihin, joista ensimmäisenä julkaistiin yhteistyössä Editan kanssa kirja *Liikkeelle – opas paikallistason liikuntatoiminnan järjestämiseen* (2004).

Sisäistä ja ulkoista tiedottamista hoidetaan lehden ja kotisivujen lisäksi kohdennetuilla tiedotteilla ja henkilökohtaisella vaikuttamisella.

3.2. Erityisliikunnan yhteistyö- ja kehityshankkeet

Järjestö on toteuttanut historiansa aikana kaksi isompaa yhteistyöhanketta, joissa on ollut mukana suuri osa jäsenjärjestöistä.

Vuosina 1994 – 1995 toteutettiin paikallistason yhteistyön kehittämiskokeilu TUULI Turussa, Tuusulassa ja Tuupovaarassa. Hankkeesta julkaistiin vuonna 1996 **Leena Toivosen** kirjoittama loppuraportti: Erityisliikunnan kehittäminen järjestöyhteistyöllä.

Hanketta rahoitti opetusministeriö. Loppuraporttia jaettiin vuoden 1996 aikana kaikkiin erityisliikunnan järjestöihin. Sen vaikutusta paikallistason yhteistyön kehittämisen ei ole sittemmin erikseen seurattu.

Vuosina 2001 – 2004 on toteutettu SoveLi ry:n sekä Suomen Invalidien Urheiluliiton ja Näkövammaisten Keskusliiton johtamaa SOLIA-projektia eli soveltavan liikunnan apuvälinehanketta, jonka tavoitteena on ollut vammais- ja erityisliikunnan apuvälinelainauksen järjestelmän kehittäminen maahamme.

SOLIAa ovat rahoittaneet sekä opetusministeriö että Raha-automaattiyhdistys. Hanke on saanut aikaan kolme alueellista apuvälinelainaamoja eri puolille maata, runsaan määrän koulutus- ja tiedotustilaisuuksia ja hyvät www-sivut. Projektia on tarkoitus edelleen jatkaa ja kehittää.

Järjestö on ollut mukana myös muissa pienemmissä yhteistyöhankkeissa. Vuonna 1996 suunniteltiin laajaa valtakunnallista erityisliikunnan suurjuhlaa Helsinkiin. Tilaisuus ei kuitenkaan toteutunut, kun yhdistyksen rekisteröinnin aiheuttama uusi tilanne supisti jäsenpohjaa. Muutama retki ja erillistapahtuma on myös pidetty.

3.3. Erityisliikunnan edunvalvonta ja yhteistyö SLU:ssa

Soveltava Liikunta SoveLi ry on kuulunut alusta lähtien Suomen Liikunta ja Urheilu ry:hyn, niin kuin moni sen jäsenjärjestöistäänkin. Vammais- ja erityisliikunnan järjestöillä on SLU:n hallituksessa erityisliikunnan järjestöjen mandaattipaikka. Henkilön valinnasta tälle paikalle on neuvoteltu SoveLi ry:n ja Paralympiyhdistyksen kesken.

SEY / SoveLi on antanut vuosien varrella opetusministeriölle erityisliikunnan kenttää koskevia lausuntoja ja osallistunut myös eräisiin OPM:n komitea- ja työryhmätöihin.

3.4. Erityisliikunnan koulutuskoordinaatio

Järjestö on kerännyt toimintansa alkuvuosina liikunta- ja terveydenhuolto-oppilaitoksille erityisliikunnan osa-alueiden opettamista koskevia suosituksia, joita on voitu käyttää erityisliikunnan peruskurssien pohjana.

Koulutuksen kehittämiseksi järjestö on myös järjestänyt omia koulutustilaisuuksia jäsenjärjestöille sekä julkaissut 10-vuotisen työnsä tuloksena "Liikkeelle" -teoksen, joka on tarkoitettu paikallisyhdistysten koulutusaineistoksi.

Jatkossa koulutuksen määrää lisätään ja sitä tarjotaan myös jäsenjärjestöjen ulkopuolisille toimijoille.

Järjestössä on toiminut erillinen koulutustoimikunta.

4. Yhteenvetoa

SEY / Soveltava Liikunta ry on organisoinut kuluneiden kymmenen vuoden aikana erityisliikuntajärjestöjen yhteistoimintaa vaihtelevissa oloissa. Työn ensimmäiset vuodet olivat yhteistyöpohjan hakemista ja opettelua.

Alkuvaiheessa yhdistyksen toimintaan tulivat mukaan lähes kaikki vammais- ja erityisliikunnan järjestöt. Vuoden 1996 rekisteröintipäätöksen yhteydessä järjestöstä jäi pois neljä vammaisliikuntajärjestöä.

Yhteistyöyhdistyksellä on tämänkin jälkeen ollut muutama sellainen kehittämishanke, joita on toteutettu koko erityisliikunnan järjestökentän voimin. Esimerkiksi vuoden 2001 alusta käynnistynyt soveltavan liikunnan apuvälineprojekti SOLIA on ollut merkittävä uusi yhteistyön kehitysvaihe.

Vuonna 2003 vahvistettujen strategialinjausten myötä SoveLin toiminta on entisestään avautunut kaikille alan toimijoille. Merkittävää on nimenmuutokseen liittyvä järjestön yhteinen prosessointi. Tarkastelun kohteena on **liikunta, joka soveltuu kaikille**. Liikkujien erilaisuuden sijaan halutaan korostaa sitä, että oikein suunnittelemalla sovellettu liikunta sopii jokaiselle.

Järjestön perustehtävä on täsmentynyt ja sitä toteutetaan entistä aktiivisemmin yhteistyön, tiedotuksen ja koulutuksen keinoin.

Perustamiskokouksessa läsnäolleet

Osanottajaluettelo Suomen erityisliikunnan yhdistyksen perustamiskokouksesta
14.12.1993

Kullervo Mustakallio	Allergialiitto
Leena Hyvärinen	Epilepsialiitto
Carl-Oscar Skogster	Finlands Sv. Synskadade
Kurt Trontti	Finlands Sv. Synskadade
Eija Kangas	Kehitysvammaliitto
Tapani Laitala	Kehitysvammaliitto
Pekka Saarenmaa	Kehitysvammaliitto
Timo Lahtinen	Kehitysvammaisten liikuntaliitto
Pertti Paakkinen	Keuhkovammaliitto
Juha-Matti Aaltonen	Kuurojen urheiluliitto
Inkeri Salovaara	Mielenterveyden Keskusliitto
Aila Heinonen	Munuaistautiliitto
Tarja Castren	Näkövammaisten Keskusliitto
Pekka Liikanen	Näkövammaisten Keskusliitto
Hannele Pöysti	Näkövammaisten Keskusliitto
Kaarina Laine-Häikiö	Suomen Reumaliitto
Tita Ström	Suomen Reumaliitto
Pekka Tiilikainen	Sotainvalidien Urheiluliitto
Aarre Valkovuori	Sotainvalidien urheiluliitto
Aimo Strömberg	Suomen CP-liitto
Johanna Hytönen	Suomen Invalidien Urheiluliitto
Arto Pehkonen	Suomen Invalidien Urheiluliitto
Pertti Pousi	Suomen Invalidien Urheiluliitto
Liisa Leiva	Suomen MS-liitto
Ulla-Riitta Penttilä	Suomen Sydäntautiliitto
Alli Brummer	Suomen Mielenterveysseura
Lena af Hällström	Förbundet De Utvecklingsstördas Väl
Maj-Len Murman	Förbundet De Utvecklingsstördas Väl
Mikael Lindholm	Förbundet De Utvecklingsstördas Väl
Hannu Laurell	Vammaisurheilujärjestöjen yhteistyötoimikunta VYT
Kari Koivumäki	Valtion liikuntaneuvosto /Erityisliikunnan jaosto

SEY:n / SoveLi ry:n hallituksen puheenjohtajat ja sihteerit**Puheenjohtajat**

Hannu Laurell	(1994)
Pekka Saarenmaa	(1995 – 1998)
Liisa Leiva	(1999 – 2002)
Leena Hosike-Punta	(2003 –)

Esittelijä & Sihteeri

Kari Koivumäki	(1994 – 1995)
Janne Haarala	(1996 – 1997)
Outi Louhivaara	(1998 – 2001)
Riitta Samstén	(2001 – 2002)
Eeva-Leena Ylimäki	(2002)
Raija Luona-Helminen	(2003 –)

TÄRKEIMPIÄ VIRSTANPYLVÄITÄ VUOSINA 1993 – 2004

- 1993 Suomen Erityisliikunnan yhdistys perustettiin 14.12.2003
- 1994 TUULI-projektin käynnistäminen
Koulutussuosituksat liikunta-alan oppilaitoksille
Kehitysvammaisten liikunnan järjestöllisen yhteistyön tukeminen
- 1995 Tiedotuslehden "Erityisliikunnassa tapahtuu" 1. numero
Erillinen työryhmä erityisliikunnan suurjuhlaa varten
- 1996 TUULI-projektin loppuraportti jaettiin jäsenjärjestöihin
Tiedotusta käsitellyt seminaari jäsenjärjestöille
SEY edustettuna OPM:n "Erityisliikunta 2000"-toimikunnassa
Nuorisotoiminnan työryhmä toiminnassa yhden vuoden
Rekisteröityminen vuosikokouksessa 20.11.1996: äänestys ja jäsenpohjan muutos
- 1997 Kannanotot erityisliikuntajärjestöjen tuloskriteereihin
Lehden nimeksi muutettiin "Erityisryhmät liikkuvat"
- 1998 SEY valtakunnalliseksi liikuntajärjestöksi OPM-tuen piiriin
SEY:n ensimmäinen esite ja logo
Kaksi uutta jäsenjärjestöä (Epilepsia- ja Parkinson-liitot)
Kelkkajääkiekon ystävyysottelu Teemu Selänteen Finnish Flash vastaan SEY-All Stars
- 1999 Yhteinen apuvälineprojekti valmisteille
Jäsenjärjestötiedotteet käynnistyvät
SEY-nuorten retki Jyväskylän Suurajoihin
- 2000 SEY mukana erityisliikunnan tiedonvälityssuunnitelman teossa
Kaksi alueellista koulutustilaisuutta jäsenjärjestöille
- 2001 SOLIA-projekti käynnistyy SEY:n hallinnoimana
SEY mukana vammaisliikunnan tiedotusseminaarissa
- 2002 SEY:n strategiaa aletaan valmistaa
Uusi esite
- 2003 Tulevaisuuden strategialinjaukset ja uudet säännöt hyväksytään.
Suomen erityisryhmien liikunta muuttaa nimensä Soveltava Liikunta
SoveLi ry:ksi
Paikallistasoa yhteistyöhön motivoiva kirja tekeille
- 2004 10-vuotisjuhla 7.4.2004
Liikkeelle-opaskirja ilmestyy